

СУДОВО-МЕДИЧНИЙ ОГЛЯД ТРУПІВ ЗАГИБЛИХ (ПОМЕРЛИХ) ОСІБ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Erhard Nataliia

Ph.D., Associate Professor
Department of Forensic Medicine and Medical Law
Bogomolets National Medical University

Kubalia Serhii

forensic medical expert

Sytnyk Yurii

forensic medical expert

Bohdash Vladyslav

forensic medical expert

Selin Valeriy

forensic medical expert
Kyiv City Clinical Bureau of Forensic Medical Examination

На сьогоднішній день, коли Україна, на жаль опинилась у воєнному стані, цивільні судово-медичні установи України (надалі – ЦСМУ України) є найбільш не підготовленими до цього періоду.

28 листопада 2013 року Міністерством оборони України було прийнято рішення про ліквідацію Центру судових експертиз МО України (надалі – ЦСЕ МОУ), де проходили військову службу спеціально підготовленні судово-медичні експерти, а тепер всі експертизи та дослідження, для потреб військових судово-слідчих органів, проводять лише у цивільних судово-медичних експертних установах Міністерства охорони здоров'я України.

Однак, на теперішній час, коли Україна перебуває у воєнному стані, всі ЦСМУ України, на відмінну від ЦСЕ МОУ, не готові до масового надходження загиблих (померлих) осіб до моргів, така кількість зупиняє всю налагоджену роботу у моргах через брак кількості експертів та через те, що громадяни не забирають тіла своїх померлих родичів, покидаючи великі міста. Також, у всіх бюро судово-медичної експертизи (надалі – бюро СМЕ) не розроблено методики розрахунку необхідних сил і засобів, об'єму та раціональності проведення експертних досліджень в залежності від виду та масштабності військових дій.

Практика показала, що в умовах масової загибелі людей територіальні бюро судово-медичної експертизи не можуть своїми силами забезпечити своєчасне та

ефективне виконання необхідного об'єму експертних робіт, без залучення додаткових сил та засобів із інших регіонів. В Наказі МОЗ України № 6 від 17.01.1995 року «Про розвиток і вдосконалення судово-медичної служби України», а також в Законі України «Про судову експертизу» не висвітлені питання щодо організації та забезпечення діяльності судово-медичної служби в осередку ураження в момент настання особливого періоду (військові дії, стихійні лиха, технологічні катастрофи та аварії) [1, 2].

Крім того, керівниками експертних установ з моменту Незалежності України жодного разу не проводились навчально-тренувальні заходи для особового складу із розробленим планом діяльності судово-медичної служби в умовах надзвичайних станів, а також відсутня система раннього сповіщення та приведення експертних формувань до підвищеної готовності у роботі в разі загрози лиха.

Необхідно пам'ятати, що ефективність діяльності судово-медичної служби України в екстремальних ситуаціях перебуває в прямій залежності від ступеня готовності екстреної служби та своєчасної готовності виконання поставлених завдань [1, 3].

Тому, виникла нагальна потреба у розроблені чіткого інструктажу судово-медичних експертів щодо судово-медичного огляду трупів загиблих (померлих) осіб без проведення розтину в умовах воєнного стану.

В умовах масової загибелі людей, необхідно розробити адекватні організаційні структури та їх функції в особливий період, наприклад, приймально-сортувальні відділення, відділення з дослідження та ідентифікації трупів без проведення розтинів, відділення ідентифікації особи та видачі трупів для подальшого поховання, із спеціально підготовленим особовим складом для кожного такого відділу (групи швидкого реагування). [1, 2, 3]. Це дасть можливість забезпечити не лише етапність, але й згурпованість в роботі судово-медичної служби без хаотичності дій, які дуже часто притаманні особливому періоду.

Необхідно також розробити пропозиції щодо прискорення швидкості сортування загиблих (померлих) осіб, оскільки це є також важливим в умовах масової загибелі осіб, коли іде найбільше навантаження на морги в бюро СМЕ в умовах тривалих військових дій.

Враховуючи те, що до моргів бюро СМЕ надходять не лише тіла осіб з насильницькою категорією смерті, але й тіла осіб, які померли внаслідок ненасильницької смерті, – це необхідно взяти до уваги при поділу їх на певні групи, що забезпечить спрощену систему у сортуванні трупів.

Під час воєнного стану виникає гостра необхідність у розробленні спеціальної спрощеної документації для фіксування результатів зовнішнього огляду трупа із насильницькою та ненасильницькою категорією смерті за неможливості фотографічної фіксації через брак часу. Це надасть можливість прискорення швидкості судово-медичного дослідження трупів та збільшить обсяг самих досліджень за короткий проміжок часу в умовах масової загибелі людей.

Отже, пропонуємо в умовах воєнного стану з метою покращення якості та прискорення роботи бюро СМЕ:

1. Поділити всі трупи на такі групи:

I група: трупи дітей, які померли без видимих зовнішніх ознак насильницької смерті у віковому діапазоні від 0 до 18 років.

II група: трупи осіб, які померли без видимих зовнішніх ознак насильницької смерті у віковому діапазоні від 19 до 65 років.

III група: трупи осіб, які померли без видимих зовнішніх ознак насильницької смерті у віковому діапазоні від 66 і більше.

IV група: трупи осіб, у яких виявлено незначні зовнішні тілесні ушкодження (садна, синці, неглибокі рани).

V група: трупи осіб, з насильницькою категорією смерті із значними зовнішніми ушкодженнями (вогнепальні, колото-різані, колоті, глибокі різані рани, черепно-мозкові травми тощо).

VI група: трупи осіб, з насильницькою категорією смерті, які померли внаслідок механічної асфіксії через повішення чи задушення.

VII група: трупи осіб, у яких помірно чи значно виражені гнильні зміни.

2. Розробити для кожної групи таке маркування (див. таблицю 1):

Таблиця 1

Кольорове маркування груп

I група	червоний колір	
II група	помаранчевий колір	
III група	жовтий колір	
IV група	зелений колір	
V група	голубий колір	
VI група	синій колір	
VII група	фіолетовий колір	

Поділ на групи з відповідним кольоровим маркуванням допоможе у прискоренні сортування, а також налагодить певну етапність роботи в бюро СМЕ. Маркування бланків у відповідності до зазначених вище груп є необхідним, враховуючи те, що військові дії можуть бути затяжними, а трупи піддаватись гниттю (в умовах, коли рідні та близькі не мають можливості забрати тіло для поховання). Це полегшить експертам роботу з визначення категорії смерті для звітності перед МОЗ України та надання інформації родичам (рис. 1, 2).

Додаток 5

У ГРУПА
ТРУПА ОСІБ, З НАСИЛНИЦЬКОЮ КАТЕГОРІЄЮ
СМЕРТІ ІЗ ЗНАЧНИМИ ЗОВНІШНІМИ УШКОДЖЕННЯМИ
(ВОГНЕПАЛАНІ, КОЛОТО-РІЗАНІ, КОЛОТІ, ГЛИБОКІ РІЗАНІ РАНИ,
ЧЕРЕПНО-МОЗКОВІ ТРАВМИ ТОЩО)

НОМЕР СУДОВО-МЕДИЧНОГО ОГЛЯДУ ТРУПА 335

ДАТА ПОСТУПЛЕННЯ 14.02.2022

П.І.Б. Вихов В.В.

ПРИБЛИЗНИЙ ВІК ТА СТАТЬ 48 р., чоловік

ОДЯГ (необхідно поставити "+"/-):
Штани +, куртка +, плащ +, хутро +, кофта +, блуза +,
футболка +, майка +, ніжня білизна +, шарварки +,
кожуха +, куртка +, чобітки +

ТРУПНІ ПІДЯКИ:
1. Зависловиті ділянки з трупних плям на схематичному зображенні ✓ ТП
2. Колір трупних плям: фіолетово-фіолетовий

ТІЛЕСНІ УШКОДЖЕННЯ (необхідно поставити "+"/-):
Немає: Ссади (С) +, садни (СА) +, поперекли рани (ПР) +, глибокі рани (ГР) +, рубці (Р) +, закрита черепно-мозкова травма (ЗЧМТ) +, відкрита черепно-мозкова травма (ВЧМТ) +, вогнепальні рани (ВР) +, колоті рани (КР) +, розрізи рани (РР) +, рани рани виліталою дії вибухової пристрою (РВВП) +, опіки (О) +, закрита травма грудної порожнини (ЗТГП) +, відкрита травма грудної порожнини (ВТГП) +, закрита травма живота (ЗТЖ) +, відкрита травма живота (ВТЖ) +, закрита травма тазу (ЗТТ) +, відкрита травма тазу (ВТТ) +, перелом верхніх кінцівок (ПВК) +, перелом нижніх кінцівок (ПНК) +, стримування борона пошкодженням (СДП/СДЗ) +, екстремітета (ЕМ) +, інші ушкодження або татуажування (І) +

КАТЕГОРІЯ СМЕРТІ (необхідно поставити "+"/-):
Насильницька категорія смерті +
Ненасильницька категорія смерті -

ПОПЕРЕДНЯ ПРИЧИНА СМЕРТІ (ЗА МОЖЛИВОСТІ ВСТАНОВЛЕННЯ)
Травми

17

Рис. 1

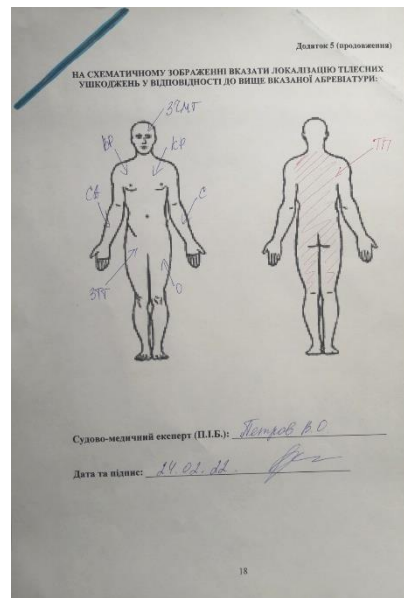

Рис. 2

На період воєнного стану в Бюро також необхідно призначити у всіх моргах відповідальну особу серед його працівників, яка буде контролювати сортування, заповнення бланків із подальшим забезпеченням їх зберігання.

Необхідність донесення до працівників бюро СМЕ доцільності інформаційного забезпечення в період воєнного стану дозволяє вчасно прогнозувати структуру можливих ушкоджень, поранень та ускладнень в залежності від виду та масштабності військових дій.

Отже, надані нами пропозиції допоможуть:

- своєчасно забезпечити правильне сортування трупів;
- в умовах масової загибелі людей допоможуть в ідентифікації осіб, їх категорії смерті та у встановленні попередньої причини смерті, що дасть можливість забезпечити не лише етапність, але й згрупованість в роботі судово-медичної установи без хаотичності дій, які дуже часто притаманні воєнному стану.

Як показали останні події в Україні та завантаженість судово-медичних моргів, виникає крайня необхідність в організації та забезпеченні злагодженої діяльності судово-медичного бюро в період воєнного стану.

Література

1. Ергард Н. М. Проблемні питання у діяльності судово-медичної служби в особливий період. Східноєвропейський журнал. № 1 (22). 2015. С. 123-124.
2. Наказ МОЗ України № 6 від 17.01.1995 року «Про розвиток і вдосконалення судово-медичної служби України».
3. Ергард Н. М. Судово-медичний огляд трупів загиблих (померлих) осіб в умовах воєнного стану [Текст] : інформаційний лист НМУ імені О.О. Богомольця. УкрДГРІ. 2022. 22 с.